

Luísa Villalta: a vida non era suficiente

LETRAS GALEGAS 2024

Imaxe do arquivo da AELG

Poucas figuras, de entre aquelas ás que se lles ten dedicado o día das Letras Galegas, resultan tan polifacéticas e versátiles como a de Luísa Villalta. Malia o carácter prematuro da súa morte, cultivou os tres grandes xéneros literarios da tríada romántica (poesía, narrativa e teatro); mais tamén se achegou ao ensaio, xénero no que plasmou, ademais, a súa forte dimensión interartística, pois á súa produción literaria engade a faceta musical, dada a súa condición de violinista. Os títulos dos seus poemarios conteñen, a miúdo, algunha referencia ou conexión coa música: *Música reservada* (1991), *Ruído* (1995), *Modulación de Orfeu* (2002). E nos seus ensaios é, quizais, a figura que mellor retratou ese espazo liminal entre música e literatura no ámbito galego en obras como *O outro lado da música, a poesía* (1999), *A lingua dos sons* (2003) ou *A música e nós* (2003).

Este íntimo nexos entre as dúas artes, expresado no propio termo «lírica», atopou, desde antigo, plasmación en mitos que revisitaron decote os poetas como xeito de daren expresión simbólica a un xiro recursivo e metapoético. A recorrencia e importancia na tradición literaria occidental de mitos como o do propio Orfeo, Apolo, as musas ou Filomela explícase, xustamente, porque neles atopou a poesía un xeito de volverse, recursivamente, sobre a arte, de fundir a musicalidade do poema e a da propia música, de procurar

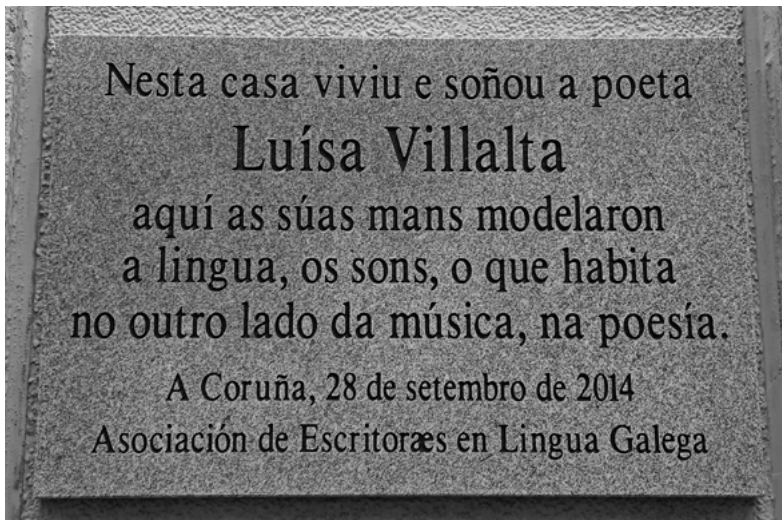
María López Sánchez

Académica de número da Real Academia Galega

Departamento de Didácticas Aplicadas
Universidad de Santiago de Compostela.
maria.sandez@usc.es

REVISTA GALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932
Páx. 71 - 72

Placa na casa de Luísa Villalta na Coruña. © Estevoaei

na expresión bela e musical da dor un modelo para a palabra poética. Nese esteo sitúase, de xeito privilexiado, a figura e a obra de Luísa Villalta, que na súa potencia interartística evoca a doutras figuras que transitaron entre artes ou puxeron en diálogo distintas formas de expresión, entre os que destaca, no noso ámbito, Castelao, pola súa maxistral combinación de arte plástica e literaria. A poesía de Villalta ínza-se de imaxes que transitan da palabra á música e á inversa:

Isto é poesía, un ruído provocado», ou «o rito da palabra / tensa a pelo do mundo: un tambor que desperta.

É moi posible que esa condición de artista dual fose a que favorecese a dimensión novamente interartística, entre texto e fotografía, do seu libro Papagaio, no que os poemas de Villalta se imbrican coas fotografías de Maribel Longueira. Confórmase, así, un produto semiótico total, un macrotexto que fai unha aposta singular polo tránsito entre

artes, pola interacción entre códigos, polo pensamento e a ampliación da vida a través das súas múltiples plamacións artísticas. Significativamente, no poemario citado imponse, por veces, un abafante silencio coral, como se o enmudecemento requirise da convocatoria doutra arte, a da imaxe.

Mais cómpre engadirmos ao cadro a intensa actividade cultural, que fixo de Luísa Villalta unha activista da cultura que compartiu o seu compromiso coa lingua e a cultura galegas a través da docencia cunha personalidade e un selo de seu do que dan testemuña os numerosos alumnos e alumnas nos que deixou unha indeleble pegada. A súa actitude comprometida plasmouse, asemade, na participación en mobilizacións colectivas, como a que supuxo a marea negra do prestige, e en causas como a do feminismo, abordando explicitamente o mundo da prostitución no seu poemario Papagaio (2006). Luísa Villalta ilustra paradigmaticamente o feito de que escoller o galego como lingua de creación tende a implicar, de seu, un compromiso que soborda o propio idioma, como se a escolla dunha lingua minorizada supuxese,

de partida, unha maior sensibilidade cara a outras formas de marxinação e subalternidade.

Se é un tópico asentado o do grupo dos músicos que morreron aos 27 anos, na literatura galega podería, por desgraza, facerse outro dos poetas que nos deixaron demasiado cedo. Luísa fíxoo dous anos máis nova aínda ca Rosalía. E como non lembrar figuras truncadas, como a de Manuel Antonio ou o propio Aurelio Aguirre, que descansa no mesmo cemiterio de San Amaro que acolleu a Villalta, na cidade na que viviu e que poetizou: «cidade tatuada na pétrea pel do mar», a cidade que lle correspondeu poñendo o nome da poeta a unha das súas rúas. En Coruña permanece, coma en ningún outro sitio, a presenza e a pegada da autora. O 28 de setembro de 2014, a Asociación de Escritores en Lingua Galega inaugurou unha placa memorial na súa casa: «Nesta casa viviu e soñou a poeta Luísa Villalta. Aquí as súas mans modelaron a lingua, os sons, o que habita no outro lado da música, na poesía».

Na cidade da Coruña, no cemiterio de San Amaro, repousa, fronte ao mar, ao carón de Francisca Herrera, Eduardo Pondal, Juana de Vega ou Manuel Murguía. Gústanos imaxinar que o vento do mar -ese mar que ela imaxinou seminal na rompente da súa escumazoa con ecos de versos e música entre as lápidas de San Amaro, con Orfeo tocando as cordas de arume dun violín para Luísa, a nosa Filomela, cantora nunha lingua ferida, escolleita e anovada na súa musicalidade, para expresar, con toda a plenitude de matices, os temas dun tempo vivido, malia a súa brevidade, coa intensidade dobrada da arte. ■